

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มีการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อจะให้เกิดความกระจ่างซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. ความหมายของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
2. การให้บริการของสหกรณ์การเกษตร
3. แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร

สมาชิกสหกรณ์ คือ

1. ผู้ลงชื่อขอจดทะเบียนสหกรณ์ และผู้ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกสหกรณ์
2. ผู้ได้รับเลือกเข้าเป็นสมาชิกตามระเบียบหรือข้อบังคับสหกรณ์

2. การให้บริการของสหกรณ์การเกษตร

วัตถุประสงค์ของสหกรณ์การเกษตร

เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกช่วยตนเองเพื่อดำเนินกิจการร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยใช้หลักคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ และจริยธรรมอันดีงามอันมีการประหยัด เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกและส่วนรวม ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมจนสามารถอยู่ดีกินดี มีสันติสุขรวมทั้งในข้อต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2535 : 31)

1. ส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ทั้งการศึกษา การพละนาถาย และทางจิตใจให้เป็นครอบครัวที่สุขสมบูรณ์ และรวมเป็นสังคมที่มีสันติสุข
2. กระทำการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ คำสั่ง หรือระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ หรือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนด
3. กระทำการต่าง ๆ ตามที่สหกรณ์กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือระเบียบของสหกรณ์
4. ดำเนินกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวข้องกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์

สหกรณ์อาจร่วมทำธุรกิจกับสมาชิกหรือกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์ หรือสหกรณ์อื่นตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์ที่ได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่

คุณสมบัติของสมาชิก

สมาชิกต้องเป็นบุคคลธรรมดา บรรลุนิติภาวะ เป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจในศรัทธาต่อสหกรณ์และยินดีปฏิบัติตามระเบียบ วินัยของสหกรณ์ ด้วยความซื่อสัตย์มีสามัคคีธรรมเสียสละ และมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบของสหกรณ์

สหกรณ์อาจกำหนดระเบียบเกี่ยวกับคุณสมบัติ และเงื่อนไขแก่ผู้สมัครใช้บริการของสหกรณ์เป็นประจำ เพื่อให้สิทธิพิเศษและผลตอบแทนโดยได้รับความเห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์

กลุ่มสมาชิก

กลุ่มสมาชิก ในกรณีจำเป็นสหกรณ์อาจจัดตั้งกลุ่มสมาชิก โดยรวมสมาชิกที่อยู่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกันเป็นกลุ่มสมาชิกก็ได้

การจัดตั้งกลุ่ม การประชุมกลุ่ม กิจกรรมของที่ประชุมกลุ่ม การเลือกตั้งดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบ ที่ได้รับความเห็นชอบจากกรมส่งเสริมสหกรณ์

ธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตรสารภี จำกัด ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกหลายด้านด้วยกัน (สหกรณ์สารภี, 2540) ซึ่งพอแยกได้ดังนี้ คือ

1. แผนกธุรกิจสินเชื่อ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ เงินกู้ระยะสั้น และเงินกู้ระยะปานกลาง

เงินกู้ระยะสั้น คือเงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงานในการเกษตรตามแผนการผลิตสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืชหรือสัตว์ อาหารสัตว์ ค่าเช่า ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นต้น โดยเงินกู้ระยะสั้นนั้นสมาชิกผู้กู้ต้องชำระต้น เงินกู้และดอกเบี้ยให้เสร็จภายใน 2 เดือน เว้นแต่มีเหตุผลพิเศษไม่เกิน 18 เดือน

เงินกู้ระยะปานกลาง คือเงินกู้เพื่อการลงทุนตามแผนการใช้เงินทุนในทรัพย์สินการเกษตร ซึ่งโดยปกติใช้ประโยชน์ได้เกินกว่าฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ เช่น เพื่อบุกเบิกปรับปรุงที่ดิน ซื้อที่ดิน สร้างปรับปรุงแหล่งน้ำ สร้างบ้าน โรงเรือนการเกษตร เป็นต้น โดยสมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นงวด ๆ โดยค่างถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่ใช้เงินกู้ จำนวนเงินกู้ ซึ่งโดยปกติจะให้ชำระคืนเสร็จภายใน 3 ปี เว้นแต่มีเหตุผลพิเศษจะผ่อนผันให้ได้ไม่เกิน 5 ปี

2. **แผนกธุรกิจซื้อ** แผนกนี้มีหน้าที่ในการจัดหาสินค้ามาบริการแก่สมาชิก ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นปัจจัยการผลิตได้แก่ ปุ๋ย อาหารสัตว์ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช พันธุ์พืช และเครื่องจักรกลการเกษตร - เครื่องทุนแรงในฟาร์ม เป็นต้น

3. **แผนกธุรกิจขาย** โดยสหกรณ์จะดำเนินการรวบรวมผลผลิตผลทางการเกษตร จากสมาชิก เช่น ลำไย เป็นต้น ในขณะที่ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เกษตรกรขายได้ราคาต่ำ ซึ่งโครงการนี้ได้รับการสนับสนุนเงินทุนดำเนินการจากกรมส่งเสริมสหกรณ์

4. **แผนกส่งเสริมอาชีพ** สหกรณ์ได้มีการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก เช่นการ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และแนะนำเทคนิคการผลิต การใช้ปุ๋ย การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เพื่อ เป็นการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของสมาชิกสหกรณ์

5. **แผนกรับฝาก - ถอนเงิน** เพื่อเป็นการส่งเสริมการออมเงิน ซึ่งมีการรับ ฝากเงินประเภทออมทรัพย์ และเงินฝากประจำ

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่ม

สุริยา (2535 : 11) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ชาวนา และกลุ่มเกษตรกรกับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม ที่ตำบลช่อแล อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่มที่เป็นสมาชิกคือ 45 ปี ส่วนอายุเฉลี่ยของผู้ไม่เป็นสมาชิกคือ 43 ปี ในด้านความรู้เกี่ยวกับกลุ่ม พบว่าผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจมีความรู้เรื่องกลุ่มไม่แตกต่างไปจากผู้เป็นสมาชิกกลุ่มทางเศรษฐกิจ ทางด้านทัศนคติต่อการรวมกลุ่มนั้น ผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีทัศนคติต่อการรวมกลุ่มดีกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ และพบว่าผู้ที่เป็นสมาชิกมีความต้องการทางสังคม ด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการเกียรติยศสูงกว่าผู้ไม่เป็นสมาชิก แต่ความต้องการพวกพ้องนั้น ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกมีความต้องการสูงกว่า

รัชนีกร (2529 : 263) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นชาวชนบทเข้ามารวมกลุ่มและองค์การ ได้แก่ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการเข้ากลุ่ม และเมื่อเป็นสมาชิกแล้ว แต่เห็นว่าไม่มีประโยชน์จะเป็นสมาชิกต่อไป ชาวชนบทก็จะออกจากกลุ่มและองค์การไป จากการศึกษากการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและองค์การในชนบทไทยพบว่า เกิดจากความต้องการที่จะให้กลุ่มตอบสนองความต้องการระหว่างระดับหนึ่งถึงระดับสามตามแนวคิดของ Maslow เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากชาวชนบทไทยมีชีวิตอยู่อย่างยากจน มีความจำเป็นถึงเรื่องปากและท้องเป็นสำคัญ ความต้องการจึงเป็นไปในระดับ 1 - 2 และไม่เกิดจากระดับ 3 ความคาดหวังที่สมาชิกมีอยู่ จึงมักจะเป็นเรื่องของประโยชน์ที่พึงได้รับ 2 ประการ คือ

1. ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ เงินทุน ความรู้ในการประกอบอาชีพ รายได้ที่เพิ่มขึ้นและการช่วยเหลือทางการตลาด

2. ประโยชน์ทางด้านสังคม ได้แก่ เกียรติยศความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อน สมาชิกในกลุ่มด้วยกันและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกกับเจ้าหน้าที่

Abraham H. Maslow (1943) อ้างโดยสวนา (2522 : 119) เป็นผู้เสนอทฤษฎี ของความต้องการขึ้นมา โดยเริ่มจากความต้องการขั้นต่ำสุด ไปจนกระทั่งถึงความต้องการขั้นสูง สรุปรวมทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) ได้แก่ ความ ต้องการที่จะลด ความกระหาย ความหิว ต้องการพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ

2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety needs) ได้แก่ ความ ต้องการความอบอุ่นมั่นคง ความต้องการคุ้มครอง ต้องการหนีห่างจากอันตราย ต้องการทราบ สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. ความต้องการทางสังคม ความรัก ความพอใจ (Belongingness and love needs) ได้แก่ ความต้องการเพื่อน ต้องการผู้ร่วมงาน ต้องการคู่รักหรือครอบครัว ผู้ที่ไม่ ได้รับสนองความร้องการนี้ อาจแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ โดยที่ใจจริงมิได้ประสงค์ที่จะกระทำ เช่นนี้ แต่ทำเพื่อเรียกร้องความรักและความสนใจจากผู้อื่น

4. ความต้องการด้านชื่อเสียง การยกย่อง (Self esteem needs) ได้แก่ ความต้องการเคารพนับถือ ต้องการเชื่อมั่นที่จะกระทำสิ่งที่ดีร่วมกับผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นชมเชย ยินดี ในการกระทำของตน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนมีคุณค่า ต้องการความสำเร็จ อิศรภาพ เสรีภาพ ฯลฯ การถูกขัดขวางมิให้ได้รับการสนองตอบความต้องการชนิดนี้ จะมีผลทำให้เกิด ความรู้สึกว่า ขาดผู้คอยช่วยเหลือค้ำจุน

5. ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self actualization) ได้แก่ ความ ต้องการที่จะเข้าใจและรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ ต้องการที่จะคิดหรือกระทำในสิ่งที่เป็นจริงให้ สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนเอง ความต้องการตระหนักในตนจนมีผลให้บุคคลต้องการ จะพัฒนาให้เจริญถึงขีดสุด ต้องการที่จะช่วยให้ความสามารถที่มีอยู่ ให้เป็นประโยชน์และ เหมาะสมอย่างส่วนรวมอย่างแท้จริง

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงศักดิ์ (2528:7) ได้ศึกษาถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรกลุ่มเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรายตัว พบว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบความแตกต่างทางสถิติ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรและการใช้สินเชื่อเกษตรมากที่สุด แต่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์มีการขายผลผลิตมากที่สุด

อังคณา (2525) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลได้ทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์ธุรกิจ รพช.กับเกษตรกรภายนอก พบว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสหกรณ์นั้นได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของสหกรณ์ในด้านการรับซื้อผลผลิต การได้รับการบริการสินเชื่อเพื่อการเกษตรควบคู่กับคำแนะนำ ความรู้ เทคนิคการผลิตใหม่และสวัสดิการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของสมาชิกและยังได้พบว่าสมาชิกมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีกว่าเกษตรกรภายนอกในเรื่องรายได้เฉลี่ย เนื้อที่ดินที่มีตามสิทธิและเนื้อที่ทำเกษตร

กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2529:11) อ้างโดยสาโรช (2537 : 9) รายงานผลการศึกษาเรื่องผลการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรค่ายบางระจัน จำกัด อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่มีแนวความคิดว่า เมื่อเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้ว ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมร้อยละ 54.60 โดยมีเหตุผลคือ ได้กู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนในการทำนาโดยเสียดอกเบี้ยต่ำ ส่วนอีกร้อยละ 41.18 คิดว่าฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมปานกลางส่วนเกษตรกรสมาชิกอีกร้อยละ 3.36 คิดว่าฐานะความเป็นอยู่ยังเท่าเดิมและเกษตรกรสมาชิกมีความคิดว่าแย่งลงกว่าเดิมมีเพียงร้อยละ 0.84

สุพัฒน์ (2529) ได้ศึกษาเรื่อง " การจัดการธุรกิจสินเชื่อทางสหกรณ์การเกษตรพรานกระต่าย จำกัด จังหวัดกำแพงเพชร " ผลการศึกษาพบว่า มีการวางแผนธุรกิจสินเชื่อโดยกำหนดตัวเลขเป้าหมายต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 และมีมาตรการในการตรวจสอบการสินเชื่อและติดตามการชำระหนี้เงินกู้ของสมาชิกเป็นเครื่องมือในการควบคุมผลการดำเนินธุรกิจ พบว่าเงินทุนให้สมาชิกกู้ส่วนใหญ่มาจากการกู้ยืม ธกส. เกี่ยวกับความรู้ พบว่า สมาชิกมีความรู้ในเรื่องหลัก สหกรณ์ รองลงมาเกี่ยวกับธุรกิจสินเชื่อแต่ขาดความรู้ในเรื่องโครงสร้างและองค์ประชุมของ สหกรณ์เกี่ยวกับทัศนคติของสมาชิกพบว่าอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุดร้อยละ 62.08 รองลงมา ทัศนคติไม่ดีร้อยละ 25.84 และทัศนคติดีร้อยละ 12.08 ด้านพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของสมาชิก สามารถใช้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ของการกู้ทั้งหมดร้อยละ 61.45 การชำระ

หนี้เงินต้นได้ทั้งหมดร้อยละ 40.66 พฤติกรรมการฝากเงินอยู่ระหว่าง 1,150 มากที่สุดคือร้อยละ 32.42

เยาวเรศ (2530) ได้วิจัยเรื่อง “ ปัจจัยกำหนดแหล่งเงินกู้และระดับการกู้ยืมของครัวเรือนชนบท ” พบว่า ประมาณร้อยละ 52 ของครัวเรือนไม่มีความต้องการกู้เงินในช่วงหนึ่งปีที่ผ่านมา การศึกษา ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าที่คาดไว้ ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 48 สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ครัวเรือนที่มีการกู้ยืมกับสถาบันสินเชื่อในระบบเท่านั้นประมาณร้อยละ 13 ครัวเรือนที่มีการกู้ยืมอยู่กับแหล่งเงินกู้นอกระบบเท่านั้นประมาณร้อยละ 27 ครัวเรือนที่มีการกู้ยืมอยู่กับแหล่งสินเชื่อในระบบและนอกระบบเท่านั้น ประมาณร้อยละ 5 ของครัวเรือนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 3 ของครัวเรือนทั้งสิ้นมีความต้องการสินเชื่อ แต่ไม่สามารถกู้จากแหล่งสินเชื่อใดได้เลย จากการเปรียบเทียบรายได้ สินทรัพย์และขนาดของที่ดินในครอบครอง พบว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีการกู้จากแหล่งสินเชื่อในระบบมีฐานะทางเศรษฐกิจวัดจากรายได้หรือทรัพย์สินต่าง ๆ สูงกว่าครัวเรือนที่ไม่มีการกู้จากแหล่งสินเชื่อในระบบเลย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับโอกาสของการที่ครัวเรือนจะได้ออกจาก อกส. ในช่วงเวลา 1 ปี ของการศึกษาได้แก่ขนาดของรายได้จากการเกษตรไร่ – นา ของครัวเรือนขนาดของที่ดินในครอบครองหนึ่งค้ำงจากแหล่งสินเชื่อในระบบและฐานะทางสังคมของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในทางลบได้แก่ดัชนีวัดความกระจุกตัวของรายได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

กนกศักดิ์ (2528) อ้างโดยสาโรช (2537 : 8) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองเสือ จำกัด จังหวัดปทุมธานี ” พบว่าการดำเนินงานของสหกรณ์ที่มีผลทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจและสมาชิกสหกรณ์ดีขึ้นจากเดิมร้อยละ 41.67 เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินและเกษตรกรทั่วไปแล้วพบว่าสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกสหกรณ์โดยส่วนรวมไม่ได้ดีกว่าเกษตรกรทั่วไปเลย กล่าวคือ ทางด้านเศรษฐกิจนั้น สมาชิกสหกรณ์มีเนื้อที่ถือครองสุทธิน้อยกว่าและมีรายจ่ายในการผลิตสูงกว่า เป็นผลให้มีรายได้สุทธิของครอบครัวเฉลี่ยต่อฟาร์มและเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่าด้วย สำหรับทางด้านสังคมนั้นพบว่ามีความแตกต่างกันไม่มากนัก

สุภาพ (2534) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกสตรีสหกรณ์การเกษตรสหกรณ์การเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรของสมาชิกสตรีกับสมาชิกชาย พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องระยะเวลาการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ คือ จำนวนการถือหุ้น จำนวนเงินกู้ จำนวนการฝากเงินในสหกรณ์การเกษตร จำนวนครั้งในการเข้ารับการศึกษาที่

สหกรณ์จัดขึ้นสมาชิกที่เป็นสตรีมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้น้อยกว่าสมาชิกชายส่วนกิจกรรมในธุรกิจการซื้อขาย สมาชิกชายและสมาชิกสตรีไม่มีความแตกต่างกัน

พรรคัด (2538) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์ของสมาชิกสตรีของสหกรณ์การเกษตรลำปาง โดยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสหกรณ์ ของสมาชิกชายและสตรี ในกิจกรรมต่าง ๆ 9 กิจกรรมพบว่ามีความแตกต่างกันถึง 7 กิจกรรม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจขาย ธุรกิจซื้อ การฝากเงินกับสหกรณ์ การบริจาคเงินสมทบทุนส่งเสริมสุขภาพและสวัสดิการสมาชิก การเข้าร่วมกลุ่มและประชุมใหญ่สามัญประจำปี ตลอดจนการเข้ารับการฝึกอบรมที่จัดตั้งโดยสหกรณ์ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมมี 2 ตัวแปร คือ รายได้ และการรับรู้ในวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์

สาโรช (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสมาชิกภาพของเกษตรกรผู้เป็นสมาชิก และไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ประกอบไปด้วย การมีสิ่งอำนวยความสะดวก การมีเครื่องจักรกลทางการเกษตร และหนี้สินที่มีอยู่ปัจจุบัน ส่วนปัจจัยทางสังคมของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ อายุ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเศรษฐกิจ การมีความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ ทศนคติที่มีต่อสหกรณ์ และความต้องการเงินกู้ในอนาคต ยกเว้นขนาดครัวเรือน และการได้รับข่าวสารการเกษตรและสหกรณ์ ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จะเข้าเป็นลูกค้าเพราะต้องการกู้เงิน และเพื่อรับผลประโยชน์บางอย่างจากสหกรณ์การเกษตร และผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่ไม่เข้าเป็นสมาชิกเพราะเป็นสมาชิกสถาบันการเงินอื่นอยู่ก่อนแล้ว ประกอบกับไม่มีผู้แนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ที่ถูกต้อง